

Η ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΟΠΑΩΝ ΤΟΥ ΑΧΙΛΛΕΟΣ ΚΡΙΣΙΣ

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΟΒΙΔΙΟΥ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΝ

Κατ' ἔμμετρον μετάφρασιν

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Δ. ΚΑΣΔΑΓΛΗ.

Προοίμιον.

Ἐν ἀρχῇ τοῦ ιβ' βιβλίου ὁ ποιητὴς ἐκτίθησι τὰ κατὰ τὴν ἀπόβασιν τῶν Ἀχαιῶν εἰς Τροιάν λόγον δὲ ποιούμενος περὶ τῶν πρώτων συμπλοκῶν, παρειδάγει τὸν μῆθον τοῦ Κύκνου, διὰ ἀποκτεινόμενον ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως ὁ πατήρ Ποσειδῶν μεταμορφοῦ εἰς τὸν δύμωνυμον ὅρνιν κύκνον· τὸν δὲ κατὰ τοῦ Ἀχιλλέως μῆθην τοῦ ποντίου θεοῦ ὁ ποιητὴς λαμβάνων ὡς ἀφετησίαν, τρέπει τὸ νῦν τῶν ἐπῶν ἐπὶ τὴν ἀφήγησιν τοῦ φόνου τοῦ Ἀχιλλέως καὶ τὴν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ἡρώας περὶ τῆς κατοχῆς τῶν Ἀχιλλείων ὄπλων κρίσιν. Οὕτω περιστομένου τοῦ ιβ' βιβλίου τῶν Μεταμορφώσεων, ὁ ποιητὴς παρέχει ἐν τῷ ίητῷ πλήρη σχεδὸν ἀφήγησιν τῶν Τρωικῶν, θαυμασίως συνεκτυλισθούμενην ἐν ταῖς δυσὶ μεγάλαις ἀγορεύσεσι τοῦ Αἴαντος καὶ τοῦ Ὄδυσσεως, ἀμφοτέρων προβαλλούμενων ἐνώπιον τῶν κριτῶν τὰς περὶ τῆς κατοχῆς τῶν ὄπλων ιδίας ἀξιώσεις. Αἱ δύο αὗται ἀγορεύσεις ἔθεωρον θυσιανὰς δείποτε παρὰ πάντων ἀνεξαιρέτως τῶν κριτικῶν ὡς ἀριστοργήματα μεγαλοφυῖας καὶ τέχνης ῥιτορικῆς οὐ τῆς τυχούσης, ἀτε οὐ μόνον πιστῶς ἀπεικονίζουσαι τοὺς δύο ἀντιθέτους τῶν ἀγωνιζούμενων χαρακτῆρας, τὸ δρμπιτικὸν καὶ ἀπότομον τοῦ Αἴαντος καὶ τὸ συνετόν καὶ μειλίχιον τοῦ Ὄδυσσεως, ἀλλὰ καὶ ἐν σμικρῷ περιλαμβάνουσαι τὰ κυριώτερα συμβάντα, ἐφ' ὃν ἢ τοῦ Ὄμηρου Ἰλίας φιοδόμηται. Τούτου ἔνεκα ἢ ἀνάγνωσις αὐτῶν δύναται νὰ εὐαρεστήσῃ μᾶλλον ἐκείνοις, οἵτινες καὶ τῶν Ὄμηρικῶν ἐπῶν καὶ τῶν τραγικῶν ἡμῶν ποιητῶν ἐγκρατεῖς τυγχάνουσιν. Εἰς ἔξικοντα περίπου ἀνέρχεται ὁ ἡριθμὸς τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν καὶ συγγραφέων, παρ' ὃν ὁ Ὅδιδιος προνιάσθητο τὰ θέματα τῆς πλουσίας πινακοθήκης τῶν Μεταμορφώσεων. Εἰ τις δὲ ἐπιτυχία εὑρόπται ἐν ταύτῃ τῇ ίπ' ἐμοῦ νῦν ἐκπονουμένῃ ἔμμετρῳ παραθράσει τῶν πεντεκαΐδεκα αὐτῆς βιβλίων, αὗτη ἀποδοτέα οὐ μόνον εἰς τὴν αὐτόχρονα ἐλληνικὴν τοῦ ποιημάτος φύσιν, ἀλλὰ δὲ καὶ εἰς τὴν σύντονον ἔρευναν αὐτῶν τῶν πηγῶν, ἐξ ὃν ὁ Ὅδιδιος προνιάσθητο καὶ τὴν τῶν πραγμάτων σύστασιν, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ αὐτῶν ἔτι τὴν δέξιν τῶν ἐπῶν.

"Ἔγραφο, ἐν Λονδίνῳ, ἀπριλίου μετοῦντος, 1892.

A. Σ. K.

Άλλὰ ὁ χρυσοτρίαινος τῶν θαλασσῶν δυνάστης
ὑπέρ τοῦ Κύκνου ἀχθεται τοῦ ἀπορηνεῳδέντος,

1) Μάζιμος ὁ Πλανούδης, ὁ κατὰ τὸν ΙΔ' αἰῶνα τὰς τοῦ Ὅδιδιου Μεταμορφώσεις εἰς ἄρρενθμον λόγον μετενεγκάνων, ἀποδίδει κατὰ λέξιν τὸ γωρίον τοῦτο ὡδε: «Ο δὲ τὸ θαλάττιον ὕσωρ τῇ τρισίνην διεῖσχων θεὸς τὸ τοῦ πάτιὸν σῶμα κύκνον εἰς ὅρνιν μεταμετρέθην. ἀλγεῖ πατρικῆς διαθέσει, καὶ τὸν δέσιν ὑπερστυγῶν Ἀγιλλέα, μηνημονεύουσαν ὄργην. πλεῖν δὲ πολιτικῶς εἶγεν. ἀσκεῖ. Καὶ σγεδὼν εἰς διπλῶν ἦδη πενταετρίδα παρελκομένης τῆς μάργης, ρίψασι τοιστοῖς τὸν ἀκειροκόμην Κύνθιον ἐρεύνει. ἐν τῶν τοῦ ἀτελροῦ ισοι πατιδίουν πακρῷ γαριέστατε, δεις ἀνευάλια τὸ τείγη σὸν ἐνοὶ κατεβάλου τῆς Τροιας, ἰδού δὲ τὶ στένεις.. ὑπότε τὴν Ἀστικὴν ἀκρόπολιν πετουμένην ὅρες; κτλ». Παρατίθημι δὲ ταῦτην τὴν περικοτῆν ἐκ τοῦ πλανουδένου κειμένου. ὅπως ἀπ' ἀρχῆς γένηται δῆλον ὅτι ἐκεῖνος οὐν πιστῶς κατὰ τὸν μεταλλον ἡ τοτον μετέφρασεν. ἔγο δέ, μέσην τινὰ δίδην ἐν τῇ γενικῇ τοῦ κειμένου μου οἰκονομίζει προσέλουενος. ἀπέστοι μὲν τῆς διοικήσης τοῦ Ὅδιδιου κειμένου ἀποδίσεως, οὐκ ἀπέστην δύως πολὺ καὶ τοῦ νοῦ τῶν ἐπῶν.

καὶ τὴν Σθενέλειον τροπὴν βαρέως πῦν φέρων, τὸν Ἀχιλλέα τὸν δεινὸν καθὸ πατήρ ἐχθαίρει· καὶ πλέον τοῦ προσήκοντος διατηρῶν τὴν μῆνιν, τὸν φίλατον βουλεύεται νὰ ἐκδικήσῃ παῖδα· δεκάτῳ νῦν δὲ ἀπονής μετὰ τὸν φόνον ἔτει.² διὰ τοιούτων λέξεων τὸν Φοῖδον παροξύνει:

«Ω σὺ τῶν παῖδων φίλατε τοῦ ἀδελφοῦ μου πάντων, ὁ μάτην ταῦτα σὺν ἐμοὶ τὰ Πέργαμα³ ὑψώσας,⁴ τούτων οὐδὲν διλείσθαι δόρων οὔτε ἐγγὺς τὴν πτῶσιν; οὐδὲ τοῖς φόνοις κανὸν ἀλγεῖς τῶν ἐν αὐτοῖς φρουρούντων, ἢ τοῦ πολλοῦ ἀμνημονεῖς τῶν φονευθέντων πλήθους; ἵνα δὲ μὴ δοι τοὺς νεκροὺς ἀπαριθμήσω πάντας, οὐδὲ αὐτοῦ τοῦ "Ἐκτορος διατηρεῖς τὴν μνήμην, πῶς οὔτος κύκλῳ τῶν τειχῶν διασυρθεῖς ὁ τάλας, οἰκτρὸν παρέσχε θέαμα θιβερωτάτου τέλους; Καὶ ὅμως τὸ ημέτερον κατεδαφίδας ἔργον, μᾶλλον δὲ αὐτοῦ τοῦ "Ἀρεως αἰμοδιψῆς τὸ θήσος, ὁ Ἀχιλλεὺς εἰσέτι ζῆ ἐπὶ τοῖς φόνοις καίρων. "Απαξ καὶ μόνον ἔαυτὸν ἐμοὶ ἐμπιστευσάτω, καὶ ὄψεται τὶ δύναται τὸ τριβελές μου δόρυ· ἀλλ' ἐπειδὴ καθὸ θεὸς τῶν θαλασσῶν τυγχάνων, τοὺς ἐπὶ γῆς οὐ δύναμαι νὰ πλήξω πολεμίους. σὺ τοῦτον ἀπροφύλακτον λαθαραῖ φέλει κτεῖνον».

Τοῖς λόγοις τούτοις τοῦ θεοῦ ἐπένευσεν ὁ Φοῖδος· καὶ τῷ ιδίῳ νῦν θυμῷ καὶ τῷ τοῦ θείου χόλῳ ἐξ Ἰδου χαριζόμενος ὁ τοῦ φωτὸς ταμίας νεφέλην περιβάλλεται καὶ δι' ἀέρος σπεύδων εἰς τῶν Φρυγῶν τὰς φάλαγγας ὑψιεσμένος βαίνει· ἐκεὶ δὲ ἐν μέσῳ τοῦ πολλοῦ τῶν μαχομένων φόνου, τὸν Πάριν βλέπει ἀπρακτόν, καὶ εἰ μὴ ἀπρακτοῦντα, τὰ βέλη ἀναλισκοντα κατ' Ἀχαιῶν ἀσπίμων· καὶ ἔαυτὸν ὁ Δηλίος θεὸν ὅμολογήσας.

«Τί, λέγει, αἴματι κοινῷ τὰ βέλη ταῦτα χραίνεις; εἰ ὑπέρ τούτων κηδεῖσθαι τῶν φίλων μαχητῶν σου, τὸ δύλον τοῦτο κατ' αὐτοῦ τοῦ Αἰακίδου στρέψον, καὶ πλήξας ἐκδικήσθητι τῶν ἀδελφῶν τῶν φόνους».

Καὶ τὸν ιλὸν τῆς Θετίδος ταῦτα εἰπὼν δεικνύει φάλαγγας ὅλας Τρωϊκὰς δηοῦντα τῷ σιδήρῳ· πρὸς τοῦτο τὸ τοῦ Πάριδος ὁ Φοῖδος τρέψας τόξον, χειρὶ εὐστόχῳ τὸ πτηνὸν αὐτὸς εὐθύνει βέλος, καὶ θανασίμῳ τραύματι τὸν Ἀχιλλέα πλήττει. Οὐδὲν μετὰ τὸν "Ἐκτοραβ" ἐγένετο τι ἄλλο, ἐφ' ὃ δὲ γέρων Πρίαμος ἀπαλλαγεῖς τοῦ ἀλγούς, οὕτω φαιδρὰν ἐξέφηνε τὴν τοῦ προσδώπου ὄψιν.

1) Τὴν Σθενέλειον τροπήν. ἦτοι τὴν εἰς κίκνον τροπήν, εἰς ὃν καὶ δ τοῦ Σθενέλου παῖς κύκνος μετεμορφώθη, καθὼς μυθολογεῖται παρ' Ὅδιδιον ἐν τῷ Β' βιβλίῳ τῶν Μεταμορφώσεων. "Ιδε περὶ τούτου καὶ Παυσ. Α', 30, 3.

2) Ο στίχος οὗτος 0° ἐπεδίδετο πιστότερον δύος.

Καὶ νῦν κατὰ τὸ δέκατον τῆς ἐκστρατείας ἔτος,

ἢ κυριολεκτικώτερον,

Δις πέντε νῦν δι' ἐνιαυτοὺς τῆς μάργης ἀριθμούσις, "Αλλ' ἴνα μᾶλλον διατρανωθῆ τὸ ἔμμονον τῆς ὄργης τοῦ Ποσειδῶνος, ἀπέδωκα τὸ γάρων διὰ στίχου, οὐ μόνον περιλαμβάνοντος ἀκέραιον τὸ νόμιμα τοῦ Ὅδιδιου κειμένου, ἀλλὰ καὶ τὴν παράτασιν τῆς τοῦ θεοῦ μήνιδος ἐμφαίνοντος.

3) Πέριαμα λέγονται ἵ, ἀκρόπολις καὶ αὐτὰ τὰ τείχη τῆς Ιλίου.

4) "Ιδε Εύριπιδου Τρωάδες 4—6.

5) "Ἐνταῦθα δὲ Ὅδιδιος ἀκολουθεῖ τῇ Ὁμηρικῇ παραδόσει, καθ' ἣν δὲ Ἀχιλλεὺς πίπτει ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάργης παρὰ τὰς Σκαιάς πύλας, καὶ οὐχὶ τὸν ἑτέραν, καθ' ἣν. ὃς λέγεται. ἐτοξεύθη λαθραίως ὑπὸ τοῦ Πάριδος ἐν τῷ ναῷ τοῦ Ἀπόλλωνος, ὃτε ἐμνηστεύετο τὴν κόρην τοῦ Πρίαμου Πολυξένην. Εἰ καθ' ὃ τοῦ Ἀχιλλέας θάνατος πολλαγῆς φέρεται παρὰ τοῖς ἄργασίοις, ἀπαντεῖς δύως διμοσφωνούσιν ὅτι δὲ Ἀχιλλεὺς οὐκ ἐπεσεις τὸν γερεός θυητοῦ, ἀλλὰ τῇ συνεργείᾳ τοῦ Ἀπόλλωνος, ἀν μὴ καὶ ὅπ' αὐτοῦ τοῦ γερουστέου θεοῦ.

6) Οὐδὲν μετὰ τὸν "Ἐκτορα...". ἦτοι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ "Ἐκτορος, διστις κατεβίσθεν εἰς πένθος τὸν τοῦ Πρίαμου οἰκον" ἐπὶ τῷ ἀκούσματι διῆ τοῦ θανάτου τοῦ Ἀχιλλέας δὲ Πρίαμος; νῦν τὸ πρῶτον ἀγάλλεται.

Σὺ δέ, ὁ διε τοῖς Αχιλλεῦ, τοιαύτην ἔσχες μοῖραν,
ὑπὸ αὐτοῦ τοῦ ἄρπαγος διαπαρεὶς νὰ πέσῃς·
σὺ δὲ ὁ τοσάκις καὶ αὐτῶν τῶν κρατερῶν κρατήσας,
χειρὶ ἀνάλκιδι πληγεὶς νεκρός καὶ ἀπνους κείδαι·
ἄλλ’ ἂν τοιοῦτο τῆς ζωῆς ἐπέποιτο σοι τέλος,
μᾶλλον ἡ χειρὶ θὰ πύχεσθαι τῆς Ἀμαζόνος κόρης·
τῆς τελευτῆς σου τὸ δεινὸν νὰ συνετέλει ἔργον.

Καὶ νῦν ὁ τρόμος τῶν Φοιγῶν, ὁ κρατερὸς ἐκεῖνος,
ὁ κόσμος καὶ τὸ ἔρεισμα τῶν Πελασγίων ὅπλων,
ἡ ἐν πολέμοις κεφαλὴ, τῶν Ἀχαιῶν τὸ ἔφοκος,
λάδρῳ πιγὶ παραδοθεὶς εἰς τέφραν μετετράπτη·
ἐκεῖνος δὲ ἄμα τῶν θεῶν δὲς ὥπλισθε τὸν ἄνδρα,
αὐτὸς καὶ ἔβλεψεν αὐτοῦ τὰ νεκρωθέντα μέλη.
Ἄφοῦ δὲ νῦν τὸ κράτιστον ἀπετεφρώθη σῶμα,
ὅτι πελειφθη, ἀγνοῶ, εἰ καὶ μικρὰν ὑδρίαν
τοῦ πόσιος πόδυνατο ἡ κόνις νὰ πληρώσῃ·
καὶ τὸ μὲν λείψανον μικρόν, ἀλλὰ μεγάλην ὄντως,
ἐν τοῖς Ὁμηροῦ ἔπεσιν ἀπαθανατισθεῖσα,
ἡ δόξα ζῆται καὶ σύμπασαν πληροῖ τὴν οἰκουμένην.
Στέφανος δόξης ἄφθιτος τοῖς κρατεροῖς προσήκων
καὶ μέτρον ἔχων τὸν εὐρὺν τῶν οὐρανίων κύκλον·
ἐν τούτῳ σὺ δὲ ὁ Ἀχιλλεῦ, ἵδος σαυτῷ τυγχάνων,
οὐδὲ τοῦ Ἀδου τοῦ κενοῦ αἰσθάνεσαι τὸν ληθῆν.
Αὐτὴν δου δὲ ἄμα ἡ ἀσπὶς τὸ δὸν ἐμφαίνει κλέος,
καὶ ἵνα δῆλον γένεται τίνι ἀνδρὶ ἀνῆκε,
ἀγῶνος ἔριδας κινεῖ καὶ ὅπλα ὑπὲρ ὅπλων.
Τίς δημος ταύτην ὁ τολμῶν καὶ νὰ ἐλπίσῃ μόνον;
Οὐδὲ ὁ Τυδείδης καῦν αὐτὸς οὐδὲ ὁ Οἴλειδης,
ἀλλ’ οὔτε ὁ νεώτερος τῶν τοῦ Ἀτρέως παῖδων,
οὐδὲ ὁ ἄναξ τῶν ἀνδρῶν ὁ κρείων Ἀγαμέμνων.
Δύο καὶ μόνοι τὴν αὐτὴν καραδοκοῦντες δόξαν,
τοῦ Τελαμῶνος ὁ οἰδὲς καὶ ὁ Λαερτιάδης,
θαρροῦντες τὴν ἐπίθυμον ἀμφισβητοῦσι κτῆσιν.
Πλὴν μέγα λογιζόμενος τὸ τῆς εὐθύνης βάρος,
οὐδὲ ποθῶν καθ’ ἑαυτοῦ νὰ ἐφελκύσῃ ἔχθραν,
ἱδιαν οὐ προτίθησιν ὁ Τανταλίδης⁴ γνώμην·
ἄλλ’ εἰς βουλὴν τοὺς ἄνακτας τῶν Ἀχαιῶν καλέσας,
ἐν μέσῳ νὰ καθίσωσι τῷ στρατοπέδῳ λέγει,
καὶ τὴν τῶν ὅπλων εἰς αὐτοὺς καθυποβάλλει κρίσιν.

ΒΙΒΛΙΟΝ ΙΓ'.

Καὶ νῦν περιστεφόμενοι ὑπὸ ἀθρόου πλήθους
τὰς εαυτῶν λαμβάνοντες οἱ ἡγεμόνες θέσεις·
πρὸ τούτων δὲ ἀνίσταται ὁ δακεσθόρος Αἴας,
ὅς τὴν ὄργην ἀδυνατῶν νὰ συγκρατήσῃ πλέον,
πρὸς τοῦ Σιγείου τὴν ἀκτὴν τοὺς ὄφθαλμούς εὐθύνει,
καὶ βλέμμα φίλας βλοσφύρων πρὸς τὸν Ἀργεῖον στόλον,
«Πρὸ τῶν νηῶν, οὐδὲ Ζεῦ, φωνεῖ, ἀνω τὰς χειρας τείνων,
οὐδὲ οὐδὲς παρίσταται ἀγωνιζόμενός μοι!
ἄλλ’ οὐχ ὅμιως εὐψυχος ἡ τολμηρὸς τὴν γνῶμην,
ὑποχωρῶν ἀπέφευγε τὰς Ἐκτορείους φλόγας,
ἢν ἐγὼ μόνος ὑποστὰς τὴν μαινομένην βίαν,
τὸν στόλον πάντα ἔσθωσα ἐκ προφανοῦς ὀλέθρου.

1) Διὰ τῶν λέξεων Thermodontiaca... bipenni διηγητῆς αἰνίττεται τὴν Πενθεστέλειαν, βασιλίσσαν τῶν Ἀμαζόνων, ήτις, ἐλθοῦσα εἰς βοήθειαν τῶν Τρώων καὶ μονομαχήσασα πρὸς τὸν Ἀχιλλέα, ἐφονεύθη ὑπ’ αὐτοῦ.

2) Ο θεὸς οὗτος εἶναι δὲ Ἡραίστος· διότι οὗτος ὡς ἀριστοτέχνης μὲν θεὸς συνεχάλκευσε τὴν τοῦ Ἀχιλλέως πανοπλίαν, ἢν παρέδωκε τῇ Θέτιδὶ· δὲ αὐτὸς δὲ ὡς θεὸς τοῦ πυρὸς καταφέγγει τὸν νεκρὸν αὐτοῦ.

3) Ο στίχος οὗτος παρεισήγηθη διὸς· Ος δὲ παρατηρεῖ δὲ ἀναγνώστης, καὶ οἱ ἀμέσως ἐπόμενοι τρεῖς στίχοι πολὺ ἀπέξουσι τῆς ἀκριβοῦς λέξεως τοῦ Οδυσσείου κειμένου, καίπερ ἀκριβῶς ἐνέγγυοι τὴν τοῦ παιητοῦ ιδέαν.

4) Ο Ἀτρεΐδης Ἀγαμέμνων, διότι δὲ Ἀτρεὺς ἦν υἱὸς τοῦ Πέλοπος, οὗτος δὲ ἦν οἰδὲς τοῦ Ταντάλου.

5) Παρ’ οὐδεὶς δὲ σύγκλητος τῶν Ἐλλήνων ἡγεμόνων δικάζει τὴν περὶ τῶν ὅπλων χρίσιν, οὐχὶ δὲ οἱ Τρώες καὶ η Ἀθηνᾶ, ὃς φέρεται ἐν τῷ τοῦ Ομήρου Οδύσσειᾳ Λ, 546.

6) Ιλ. Ο, 696—746.

Τοσούτῳ ἀσθαλέστερον τῷ Ὁδυσσεῖ τυγχάνει
λόγοις κιβδῆλοις συζητεῖν ἡ τῷ χειρὶ παλαίσιν·
ἄλλ’ ως ἐμοῦ ἡ δύναμις ἐν τῷ λαλεῖν οὐ κεῖται,
οὕτω καὶ τούτου οὐκ ἐστιν ἐν τῷ γενναῖα πράττειν·
ὅτι διόπισθον μὲν ἔγω ἐν τοῖς πολέμοις ὄντος
τοσούτον οὔτος δύναται ὑπὲρ ἐμὲ ἐν λόγοις.

Οὕτ’ ἀναγκαῖον οὕτ’ ὄρθον, ὁ Πελασγοί, ἡγοῦμαι,
τὰ ὑπὸ ἐμοῦ γεννέμενα ν΄ ἀπαριθμητῶ ἔργα·

ὅτι αὐτόπται μάρτυρες ὑμεῖς ἐστε ἀπάντων.

Ο ‘Οδυσσεὺς τὰς ἑαυτοῦ διεξιέτω πράξεις,
ἄς ἀνευ μάρτυρος τίνος ἐν μέσῳ σκότει πράττει,
ὅσων ποιεῖ συνίστορα τὴν νύκτα μόνην ἔχων.³
Μέγα μὲν ὄντως, σύμφωνοι, νῦν ἔχαιτοῦμαι γέρας,
ἄλλ’ οὐ μικρὸν τοῦ γέρατος τὴν ἀρετὴν συντέμνει
ὅ πρὸς ἐμὲ τὸν Αἴαντα ἀμφισβητῶν τὴν κτῆσιν·
οὐδὲ διέτιν ὑπερῆφανον τὸ κατακυριεῦσαι
πράγματος, ὅπερ ὅσφι τε καὶ ἀν τυγχάνη μέγα
ο ‘Οδυσσεὺς ἐτόλμησε καὶ νὰ ἐλπίσῃ μόνον·

οὔτος καὶ πόδη οὐ μικρὸν ἀποκομίζει γέρας,
ὅτι ἐν ταύτῃ ἡττηθεὶς τῷ ὑπὲρ ὅπλων κρίσει,
τῷ Αἴαντι θὰ λέγηται ἐμοὶ συνηγονίσθη.

Εἰ δὲ ἐμοῦ ἀμφίβολος ἡ γενναῖοτης οὐτοῦ,
ἄλλὰ τῷ γένει ὧδειλον νὰ κατισχύσω τούτου
υἱός, καθὰ γινώσκετε, εἰμὶ τοῦ Τελαμῶνος,
ὅς τῷ γενναῖοφ Ήρακλεῖ συγκατελθῶν εἰς Τροίαν,
καὶ πρὸ οὐδῶν ἐπόρθησε τὰ τῆς Ἰλίου τείχη,
σὺν δὲ ἀλλοις ἄμα ἐπιβὰς τοῦ Παγασαίου σκάφους⁴,
εἰς τὰς ἀκτὰς ἀφίκετο τῶν Κόλχων τὰς ἀξένους·
τοῦ Τελαμῶνος δὲ πατήση ἀιακὸς τυγχάνει,
ὅ νόμους δίδων ταῖς ψυχαῖς ἐν τῷ Ταρτάρῳ, ἐνθα
τὸν Αἰολίδην Σισύφον βαρύς κολάζει λιθος.⁵
τὸν δὲ Αιακὸν αὐτὸς ὁ Ζεὺς, τῶν οὐρανῶν ὁ ἄναξ,
παῖδα αὐτοῦ ὅμολογει καὶ γέννημα οἰκεῖον·
τρίτος δοιπόλιον ἐκ τοῦ Διὸς ἐγώ εἰμι ὁ Αἴας.

Πλὴν αὐτὴν νῦν, ὁ “Ἐλληνες, οὐ γενεαλογία
οὐδὲν θὰ ἔχονται μενευειν ἐν τῷ ἀγῶνι τούτῳ,

ἄν μη ὁ μέγας Ἀχιλλεὺς συνεκοινώνει ταύτης·
ἄλλα καὶ παῖδες ἀδελφῶν οὐμεῖς ἐσμεν ἀλληλοις⁶
τάνηκοντά γοι οὖν αἰτῶ τοῦ Σισύφου ὅπλα.

Τι δὲ οὔτος γένος ἐναγές ἐκ τοῦ Σισύφου ἔλικων,
ἐκείνῳ δὲ ὅμοιοτατος ἐν τε κλοπαῖς καὶ δόλοις,
τοῖς Αιακίδαις ἑαυτὸν νὰ εἰσωθῆσῃ θέλει,

καὶ ξένου γένους δνομα νὰ ἀναμίξῃ τούτοις;

“Η δὲ πρότερος ἐγώ ἀναλαβών τὰ ὅπλα,
ἔδραμον ἀνευ προτροπῆς οὐδὲ καταγγελίας,
ἐμοὶ μὲν τὰ ζητούμενα θ’ ἀπαρνητῆτε δῶρα,
κοεῖτων δὲ ἐμοῦ τοῦ Αἰαντος θ’ ἀποδειχθῆ ἐκεῖνος,

ὅς στατος συνήνεσε νὰ ἀναλάβῃ ὅπλα,⁷

ψευδῆ δὲ ὑποκρινόμενος, δὲ πονηρός, μανίαν.

1) Πρόβλ. τὰ παρὸν Κοίνων Σμυρναίφ Ε', 222.

2) Πρόβλ. τὰ παρὸν Αντισθένει, ἔνθα ὁ Αἴας ἔχορεύων λέγει: «δὲ πόλεμος οὐ λόγω κρίνεται ἀλλ’ ἔργῳ».

3) Τὴν αὐτὴν ιδέαν ἐκφράζει καὶ ὁ Αντισθένης ἐν τῇ τοῦ Αἰαντος προσφωνήσει.

4) Τὸ σκάφος τῆς Ἀργείου ἀποκαλεῖται ἐνταῦθα δὲ παιητῆς Παχασαῖον, ἀπεντοντας τὸν Παχασῶν, ὅποθεν, λέγεται, ἐξέπλευσαν οἱ Ἀργοναῦται.

5) Διὰ τοῦ στίχου τούτου δεινὴν δὲ Αἴας αἰνίττεται κατὰ τὸν Οδυσσέαν θύριν, ἵνα καὶ παρακατῶν σαφέστερον ἐκφαίνει. Γνωστὸν τυγχάνει δὲ τι κατὰ τίνα παράδοσιν δὲ Ὁδυσσεὺς ἐθεωρεῖτο νόθος οὗδες τῆς Αντιτικείας, ήτις, πρὶν ἦν συζευχθῆ τῷ Αλέρτῃ, ἐτύγχανεν ἐγκύων ἐκ τοῦ Σισύφου. Ιδεὶ Τγίνου Μυθ. 201. Εὐρ. Ιφ. ἐν Αἴλ. 524, ἔνθα δὲ Ὁδυσσεὺς καλεῖται «Σισύφειον σπέρμα». Πρόβλ. καὶ Σοφ. Φιλ. 417.

6) Πρόβλ. Κοίν. Σμυρ. Ε', 236. Ο τοῦ Αἰαντος πατήρ Τελαμὼν καὶ δὲ τοῦ Αγιλλέως πατήρ Πηλεὺς οἵσαν ἀδελσοί.

7) Ιδεὶ τὴν σημ. 18.

8) Ιδεὶ τὰ παρὸν Αντισθένει, ἔνθα ὁ Αἴας περὶ ἑαυτοῦ μὲν λέγει, «δὲ πρῶτος δὲς καὶ μόνος τέταγμαι», περὶ δὲ τοῦ Ὁδυσσεώς, «δὲ οὐκ ἐκώντας ἀλλ’ ἀκων ἀφίκεται εἰς Τροίαν».

τινές εκεῖτο ταῦτα τὰς θεούς· ὑπὸ δειλίας, ἡως τούτου δέσύτερος τὸν νοῦν ὁ τοῦ Ναυπλίου γόνος¹, ἀλλ' ἐαυτῷ ἀδέξιος ἀποδειχθεὶς ὁ τάλας, τὰς τῆς δειλῆς αὐτοῦ ψυχῆς ἀνακαλύψας σκέψεις, πρὸς ἄπερ οὗτος ἔφευγε τὰ ὅπλα ταῦτα εἰλέξεν; Νῦν οὖτος δὲ τὰ κάλλιστα θ' ἀποκομίσθη ὅπλα, ὃς οὐδαμῶς ἐπείθετο τὰ ἐαυτοῦ νὰ λάβῃ; οἵμεις δὲ τῶν συγγενεικῶν νὰ σιληθῶμεν δώρων, διότι τῷ κελεύσματι ήμεις αὐτοὶ δραμόντες τοῖς πρώτοις ἔχετέθημεν τῶν πολλαπλῶν κινδύνων; Ἀλλ' εἴθε οὗτος ἀληθὺς ή κιδόπλος μανία, ή, καίπερ κιδόπλος, πιστὴ τοῖς Δαναοῖς ἐδόκει, μηδὲ ήμιν ὁ δόλιος εἰς Τροίαν ἀκολούθει² σύμβολος πράξεων κακῶν καὶ φαδιουργημάτων. Οὐδέ σε νῦν πανέρημον καὶ καταλελειμμένον, φίλε τοῦ Ποιαντος οὐκέ, ή Ληψίνος θὰ κατεῖχεν, οὐδ' ἔνεκα τῆς τύχης δου τὴν μεμπτοὶ θὰ ἥμεν, καθ' ήν, ὡς πᾶσιν ἔγνωσται, ὁρφανίσθεις τῶν φίλων, καὶ ἐν μυχοῖς κρυπτόμενος ἀγροτικῶν σπιταίων, ταῖς οἰμωγαῖς καὶ τοῖς σκληρούς κινεῖς εἰς οἰκτον λιθους, εἰκότως καταράμενος τὸν τοῦ Λαέρτου παῖδα, καὶ ίσα ἐπευχόμενος νὰ ἀποτίσῃ οὗτος. Νῦν δὲ ὁ τάλας τοῖς αὐτοῖς ήμιν ὄμόδας ὅπλους, καὶ ηγεμῶν οὐκέ ἀσπιμος τῶν Δαναῶν τυγχάνων, διαδοχῇ δὲ τῶν βελῶν τῶν Ἡρακλείων κτίτωρ, ὑπὸ τῆς νόσου τίκεται καὶ ἐκ λιμοῦ θηρεύει, τὸ σῶμα τρέφων ὅγνισι καὶ πετεινὰ διώκων, αὐτὰ τὰ βέλη δαπανῶν, ἄπερ βουλῆ μοιραίμ ἐνταῦθα θὰ ἐπέφερον τὸν τῆς Ιλίου πτῶσιν. Ἀλλὰ καὶ οὕτω δυστυχῶν εἰσέτι ζῆ ἐκεῖνος, δτὶ οὐδέ σύμπλους τῆς ὁδοῦ τῷ Ὁδυσσεῖ τυγχάνει. Όμοιαν εὶ μὴ χειρόνα πάρεροιας μοῖραν καθ' ἐαυτοῦ θὰ πῦχετο ὁ τοῦ Ναυπλίου γόνος, ὃς ἀνυπαίτιος κακοῦ μέχρι τοῦ νῦν θὰ ἔχῃ, ἢ, ἀν μὴ ἔχῃ, ἀλλ' ἀγνὸς κατηγορίας πάσος τὸν βίον θὰ μετίλλασθεν ἄνευ οἰκτροῦ θανάτου· δὸν τῆς μανίας ἔνεκα τῆς ἀνακαλυψθείσης, οὗτος ἀπεκθανόμενος οὐδὲ τοῦ κότου λήπμων, μεστὶν ὁ δόλιος ψευδῶν κατηγορίαν πλάσας, ἐκεῖνον μὲν κατίγγειλε τοῖς Δαναοῖς προδότην, καὶ τὸν χρυσὸν ὑπέδειξεν εἰς πίστωσιν τοῦ ψεύδους, δὸν οὗτος λάθρα θύπικε διὰ χειρὸς ιδίᾳ³. Οὕτω λοιπὸν ἀφίστησι τῶν Ἀχαιῶν τοὺς πρώτους, τὸν μὲν δι' ἐρημῶσεως, τὸν δὲ διὰ θανάτου· τοιούτοις τρόποις μάχεται ὁ τοῦ Λαέρτου γόνος, τοιούτον τὸν ἔχθροις ὁ Ὁδυσσεὺς ἐνσπειρεῖν· δὲς καὶ αὐτοῦ τοῦ Νέστορος κρείττων ἀν ἦν τοὺς λόγους, οὐ καὶ ἐμὲ θὰ ἐπειθεῖν ὁ πονηρὸς φαδίως, δτὶ ίσηνον ἐν δεινῷ καταλιπών κινδύνῳ, πάσης μογῆς ἀπικλλακταὶ ἐπὶ τῷ φαύλῳ πράξει· δτὶ τῷ βάρει τῶν ἑτῶν ἀπειρούκως τὸ σῶμα, καὶ τὸν πλαγέντα ἀπορῶν πῶς νὰ προτρέψῃ ἵππον, αὐτὸς ὁ γέρων βασιλεὺς τὸν Ὁδυσσεά εἶδε, καὶ βούθων ἐκάλεσθεν ἐν προφανεῖ κινδύνῳ· ἕκουσθεν οὗτος, πλὴν ψυχῶν προσέδωκε τὸν φίλον⁴. Ταῦτα δὲ λέγοι οὐ ψευδῆ κατηγορίαν πλάττων· καλλιδιτα πάντα ἀκριβῶς γινώσκει ὁ Τυδείδης, δὲς δις καὶ τοῖς τὸν φεύγοντα ὀνομαστὶ καλέσας, καὶ τὴν ψυχὴν ἐμέμψατο καὶ τὴν μικρούχιαν. Ἀλλ' ἔστι δίκης ὄφθαλμός, οὔτις τὰ πάντα βλέπει,

καὶ ἐν στερεῷ εὐθύτητι τὰ τῶν θυντῶν δικάζει· ιδού ὁ πρόσθεν ἀρνυθεὶς ἐπικουρίας κεῖται, κειρὶς νῦν δεῖται βούθων καὶ οὐ τυγχάνει ταύτης ἀλλ' ὥσπερ ἐγκατέλιπεν ἐν τοῖς δεινοῖς τὸν φίλον, ὄμοιος οὗτος εἰς δεινὸν περιελθὼν ἀνάγκην, καθ' ήν αὐτὸς ἐθέσπισε δι' ἐαυτὸν συνθήκην, ἔργοντος φίλων ίσταται πρὸ τοῦ κινδύνου φρίττων. Φωνῇ τρεμούσῃ ὁ δειλὸς τοὺς ὄπαδοὺς ἐκάλει⁵, ἐγὼ δὲ σπεύσας ἀρωγὸς τὸν Ὁδυσσέα βλέπω, ὑπὸ τοῦ φόβου τρέμοντα καὶ πελιδνὸν τὴν ὄψιν, καὶ ἐκ τοῦ γίγνουσ φρίττοντα τοῦ προσεχοῦς θανάτου· ὑπέρ αὐτοῦ μαχόμενος κατὰ τῶν πολεμιών, κείμενον τούτον ἔσκεπτον τῷ τῆς ἀσπίδος κύκλῳ· ἐφ' φρεό δ' ίπκιστα ἐγὼ ἐπαινετὸς τυγχάνω, τὸν φίλον ἐπεμίκνυα τοῦ δειλοτάτου βίου. Εἰ πρὸς ἐμὲ ν' ἀγωνισθῆς ἀρκοῦσαν ἔχεις τόλμην, εἰς τοῦ πεδίου σύν ἐμοὶ ἐπανέλθε τὸν τόπον, καὶ τοὺς ἔχθρούς, εἰ δυνατόν, ἐκεῖ ἀνακαλέσας, καὶ τὸν ἐπιτίλλασθον πληγὴν καὶ τὸν συνήθη φόβον, ὑπὸ τὸν δικέπιν, δόλιε, τῆς δεξιᾶς μου κρύπτου, καὶ τότε ἀμφισβήτει μοι τῶν ὄπλων τὰ πρωτεῖα. Ἀφοῦ δὲ τούτον ἔσθωμα ἐκ τῶν τραυμάτων, μόλις σωθεντα ἐαυτὸν ἐκ τοῦ κινδύνου εἰδεν, ἀπρωτος δόλως εἰς φυγὴν ὁ πονηρὸς ἐτράπτη. Ἰδού δὲ νῦν πελώριος ὁ Ἔκτωρ ἀφικνεῖται, καὶ εἰς τὸν μάχην τοὺς θεοὺς σύν ἐαυτῷ κομίζων, δόπιον δομῆ, οὐ μόνον σύ δὲ Ὁδυσσεὺς πτοεῖσαι, ἀλλὰ καὶ οἱ πανάριστοι τῶν Δαναῶν θαυμοῦνται. Ἐκεῖνον ὑπερχαίροντα ταῖς αἰματοχυσίαις, λιόφις ἀνέτρεψα φαρεῖ διὰ κειρὸς μου πέμψας⁶ ἐκεῖνον, ἔνα ἔκαστον τῶν Ἀχαιῶν καλοῦντα, τις κατ' ἐκεῖνον ὁ τολμῶν ν' ἀντεπεξέλθῃ μόνους, μόνος ἐγὼ ὑπέμεινα ὅτε βαλόντες κλίρους, ὑπὲρ ἐμοῦ, δὲ Ἐλληνες, προδιπτεθειμένοι, οὐ μάτην πάντες πύξασθε νὰ κληρωθῇ δὲ Αἰας⁷: εἰ δὲ τῆς πάλης πτεῖν τὴν δεινῆς τὴν ἔκβασιν ἡπεῖται, κρείττων ἐμοῦ τὸν δύναμιν ὁ Ἔκτωρ οὐκέ ἐφάνη. Ἰδού δὲ νῦν ἐκ τῶν τειχῶν πολυπλιθεῖς οἱ Τρεδεῖς, οὐ μόνον πῦρ καὶ σιδηρογόνος ἀλλὰ αὐτὸν τὸν Δία κατὰ τοῦ στόλου φέρουσι τῶν Δαναῶν ὄγμωντες. Ποῦ τότε ἦν δὲ Ὁδυσσεὺς, ὁ ἐν τοῖς λόγοις κρείττων; ἐγὼ τὸ στῆθος προσβάλων κατὰ τῶν πολεμιών, τὸν χιλιόναυν ἔσθωμα ἐκ τοῦ ὀλέθρου στόλον, τὸν στόλον, φρεό δὲ ἐλπίς τῆς ἐπανόδου κεῖται. Ἀντὶ χιλίων οὖν νηῶν τὰ ὄπλα ταῦτα δότε. Εἰ δὲ ἔξεστιν, δὲ Ἐλληνες, τὰ ἀληθῆ νὰ εἰπω, τοῖς ὄπλοις μᾶλλον τὴν τιμὴν η ἐμαυτῷ αἰτοῦμαι· δτὶ η δόξα η ἐμὴ κοινὴ τυγχάνει τούτοις, τὰ ὄπλα βούλονται δὲ ἔγε, οὐχὶ ἐγὼ τὰ ὄπλα. Τί δὲ δὲ Ἰθακάνθιος νὰ ἀντιτάξῃ ἔχει; τὸν Κῆφον καὶ τὸν Δάλωνα, ἀπειρον δόλως μάχην, τὸν Πριαμίδον Ἐλενον⁸, ἐν τῷ μαντεύειν πρῶτον, καὶ τὸ κλαπέν Παλλάδιον⁹ ὃς μέγιστον τῶν ἄθλων. Τί ὅμως οὗτος ἔπραξεν ὑπὸ τὸ φῶς ηλίου; οὐδέν, ἀν μὴ συμποάκτορα τὸν Διομύδην εἶχεν. Εἰ δὲ τὰ ἡβαῖστοτευκτα διανοεῖσθε ὄπλα ἐπ' ἔργα οὕτω εύτελη νὰ ἐπιθῆτε γέρας, ταῦτα διαμερίσατε καὶ ὄψεσθε δόπδον μεγαλητέρα η μερὶς τοῦ Διομύδους ἔσται.

1) Ὁ Παλλακίδης, ὃς ἐδείχθη μὲν ὁξύτερος τὸν νοῦν, διότι ἀνεκάλυψε τὴν ἐπίπλαστον μανίαν. δι' ήτος δὲ Ὁδυσσεὺς ἀπέφευγε τὴν ἐκστατεῖν, ἀλλ' ἐαυτῷ ἀδέξιος, διότι δὲν ἦδην τὴν ἀναγνώσθη νὰ καταπέισῃ τοὺς Ἀχαιοὺς περὶ τῆς ἀθωρότητος ἐαυτοῦ δτε δὲ Ὁδυσσεὺς πρὸς ἐκδίκησιν κατίγγειλεν αὐτὸν τοῖς Ἐλληνιν ὡς προδότην, ἀλλ' ἀναπολόγητος ἀπέθανεν οὐτοῖς, πλὴν ψυχῶν προσέδωκε τὸν φίλον.

2) Πεζ. Κοιν. Σμυρ. Ε', 194—199.

3) Ἰδε Σημ. 22.

4) Περὶ τούτων ἴδε Ιλ. Θ, 80—100.

4) Ιλ. Α, 450—497.

2) Ιλ. Ξ, 409—420.

3) Ιλ. Η, 66 καὶ ἔπειτα.

4) Ιλ. Η, 179.

5) Ιλ. Ο, 405—746.

6) Ιλ. Κ, 314 καὶ ἔπειτα. Κ, 435 καὶ ἔπειτα.

7) Σοζ. Φιλ. 605—620.

8) Εὑρ. Ρήσος, 501—505. Βιργ. Αἰν. 6', 164 καὶ παρ' Ἀντιθένει, «εἰρησουλήσας τὸ ἄγαλμα τῆς θεοῦ».

Τι δημοσίες νῦν κοινὸν καὶ τῷ Ἰθακησίῳ,
δῆται λαθραίως, ὑπόλοις, δεὶ τὰ πάντα πράττει,
καὶ ἀφυλάκτους τοὺς ἔχθροὺς ἐξαπατᾷ τοῖς δόλοις;
Αὐτὴν τοῦ κράγους τοῦ χρυσοῦ ἡ σελαγοῦσα αἰγλή¹
τὸν τῆς ἐνέδρας τοῖς ἔχθροῖς θὰ φανερώσῃ τόπον,
καὶ τὸν ὑποκρυπτόμενον θ' ἀποκαλύψῃ ἄνδρα.¹
Ἄλλ' οὐδὲ αὐτοῦ ἡ κεφαλὴ θὰ δυνηθῇ νῦν φέρη
τὸ βάρος τὸ δυσβάστακτον τοῦ Ἀχιλλείου κράγους,
οὐδὲ τὸ βαρυσθίδηρον ἐκ τοῦ Πηλίου δόρυ
ἀπόλεμον νὰ δρᾶστωνται θὰ δυνηθῶσι κείσες.
οὐδὲ ἡ τὸν μέγαν φέρουσα ἐπὶ τοῦ δίσκου κόδιμον,²
ἡ ἴνφαιστότευκτος ἀσπίς, ὡς Δαναοί, θ' ἀριθμόν
χειρὶ ἀνάλκιδι, δειλὴ καὶ πρός κλοπὰς πλασθείσῃ.
Τί οὖν, ὡς ἀταλαίπωρε, τοῦτο ζητεῖς τὸ δῶρον,
ὅπερ ἀν σοὶ δωρήσθωνται οἱ Ἀχαιοὶ σφαλέντες,
ἴνα βεβαίως σκιλευθῆσι θὰ χρησιμεύσῃ τοῦτο,
οὐχὶ δὲ ίνα φοβερὸς τοῖς πολεμίοις δόξῃς;
Αὐτὴν σου δ' ἄμα ἡ φυγὴ, καθ ἥν καὶ μόνην πάντων
σύ, ὡς δειλῶν δειλότατε, ὑπεροτερεῖς τὸν δρόμον,
έαν οὐχὶ ἀδύνατος, μᾶλλον δεινὴ δοι ἔσται,
τοσούτῳ μέγα φέροντι ἐπὶ τὸν ὅμων βάρος.
Πρόσθετος δὲ δῆται οὗτος σου ὁ τῆς ἀσπίδος δίσκος,
οὕτω σπανίως ὑποστάτης τὸν τοῦ πολέμου κλόνον,
σῶος ἔστι καὶ ἀτοπος· ἄλλ' ἡ ἀσπίς μου αὔτη,
ὑπὸ μηρίων πρὸ πολλοῦ δισφρογθεῖσα κτύπων,
διάδοχον δρέγεται τὴν Ἀχιλλείαν σκέπνην.
Ἄλλα μεθ' ὅδα εἴπομεν, τις ἡ ἀνάγκη λόγων;
οἰκείοις, εἰ τολμᾶς. δειλέ, διακριθμένην ἔργοις·
εἰς τοὺς ἔχθροὺς γιθὴν τωσαν τοῦ ἱρωος τὰ ὄπλα,
ἐκείθεν δὲ κελεύσατε νὰ κομισθῶσι ταῦτα,
καὶ τῷ ἀνακομίσαντι τὰ κομισθέντα δότε».

(Ἀκολουθεῖ).

ΗΡΟΔΟΤΟΣ

Ο ΠΑΤΗΡ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἵδε προηγούμενον ἀριθμόν).

ΙΣΤ'.

Περὶ τοῦ ἔλλιποῦ τέλους τῆς Ἰστορίας τοῦ Ἡρόδοτου.

Τὸ ἔργον τοῦ Ἡρόδοτου ἀπέμεινεν, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ τῆς παρούσης πραγματείας εἴρηται², ἀτελές. Τοῦτο δ' ἐξάγεται ἐκ τῆς αἰφνιδίου διακοπῆς τῆς ιστορίας αὐτοῦ. Ἀμεσος δημοσίες ἀπόδειξις τῆς ἐλλείψεως τέλους ἐν τῷ ἔγγρῳ τοῦ ιστορικοῦ κεῖται ἐν οἷς οὗτος ἀφηγεῖται, περὶ τοῦ θανάτου τοῦ προδότου Ἐφιάλτου προκειμένου, ὅτι ἐν τῇ μετέπειτα συνεχείᾳ τῆς ιστορίας τοῦ ἔμελλε νὰ διαλάθῃ περὶ τῆς ἀληθοῦς αἰτίας τοῦ θανάτου αὐτοῦ³. Ἐν τούτοις μεθ' ὅλην τὴν ὑπόσχεσιν ταύτην δὲν ἐπανέρχεται ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου, ἐκτὸς ἐάν τις ἀποδεχθῇ ὅτι ἡτο δυνατὸν νὰ ἐκτελῇ ἡ αἰτία αὐτη ἐκεῖ (VIII, 120), ὅπου ἐν τοῖς ἀρχαίοις χειρογράφοις παρετηρήθη κενόν τι. Πλὴν δὲ τούτου καὶ αὐτὸ τὸ ἀρχῆ τῆς ιστορίας τοῦ Ἡρόδοτου προοίμιον ἐθεωρήθη ὡς ὑπὸ ξένης χειρός προστεθὲν πρὸ τῶν λέξεων: «Περσέων μὲν νῦν οἱ λό-

1) Πρβλ. τὸ παρ. Ἀντισθένει. «δειλὸς οὐδεὶς ἂν ἐπισήμοις ὅπλοις χρήσαιτο, εἰδὼς ὅτι τὴν δειλίαν αὐτοῦ ἐκφένει τὰ ὄπλα».

2) «Ἴδε τὴν περιγραφὴν τῆς ἀσπίδος ἐν Ιλ. Σ, 468—607 καὶ παρὰ Κοτύν. Συνρ. Ε', 5—10!.

3) H. Stein: Herodotus: Einl. σ. 44.

2) Ιδ. κεράλατον Η' ἐν τέλει.

3) VII, 213: «ἀπέκτεινε μὲν Ἐπιζήτεα δι' ἄλλην αἰτίην, τὴν ἔγω
ἐν τοῖς ὅπισθε λόγοις σημανώνα».

» γιοι Φοίνικας αἰτίους γενέσθαι φασὶ τῆς διαφορῆς». Φέρεται γάλιστα ἀρχαῖα πλανητοφορία τοῦ ψευδολόγου Πτολεμαίου τοῦ Χνυνέως παρὰ Φωτίῳ περισσωθεῖσα, ἐν ᾧ λέγεται ὅτι ὁ ὑμνογράφος Πλανητοφορος, ὁ ἐπιζῆδας καὶ κληρονομήσας τὸν Ἡρόδοτον, ἐποίησε τὸ προοίμιον τοῦτο. Ή εἰδοποιεῖ δημοσίες αὐτὴν, καὶ δὴ ἡ ἀφορῶσα εἰς τὰ περὶ κληρονομίας τοῦ Ἡρόδοτου μετὰ θάνατον αὐτοῦ καὶ τῆς συνθέσεως τοῦ προοίμιου τῆς ιστορίας του, ἀναιρεῖται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ μεταδόντος αὐτὸν Πτολεμαίου, δι' ὃν οὗτος ἐφεξῆς ἐπὶ λέξει ἀναφέρει⁴, «σιγῆσαι δὲ τοῦνομά φασὶ τῆς γυναικός (Κανδαύλου) τὸν Ἡρόδοτον, ἐπει ὁ ἐργάμενος Ἡρόδοτος Πλανητοφορος Νυδίας ὄνδρας ἔρασθεις Ἀλικαρνασσίας τὸ γένος, ἐπει μὴ τύχοι τῆς ἑταίρας, οὐκ ἀνεχόμενος βρόχῳ ἐαυτὸν ἀνήρτησε· διὸ φυλάξεις αὐτὸν ἀπεχθέεις, τὸν Ἡρόδοτον». Ἀφοῦ λοιπὸν μὴ ἀνεχόμενος ὁ Πλανητοφορος βρόχῳ ἐαυτὸν ἀνήρτησε καὶ ἀπέθανεν, δὲ δὲ Ἡρόδοτος μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἀπέψυγε νάναγράψῃ τὸ ὄνομα τῆς Νυδίας ὡς ἀπεχθέεις, πῶς καὶ δυνατὸν νὰ κληρονομήσῃ τὸν Ἡρόδοτον καὶ ποιῆσῃ τὸ προοίμιον; ὥστε ψευδῆς ἐλέγχεται ἐκ προκειμένη εἰδοποιεῖς, τὸ δὲ προοίμιον κατάγεται ἐκ γνησίας αὐτοῦ τοῦ ιστορικοῦ χειρόβραχος.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τούτου. «Ἐτέρα δ' ἀπόδειξις, ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Ἡρόδοτου κατελεῖθον ἀνευ τέλους εἶνε, ὅτι ἐξηκολούθησεν ὁ ιστορικὸς τὴν ἀφήγησιν τῶν Περσικῶν πολέμων μέχρι τῆς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων κατακτήσεως τῆς Σηστοῦ⁵, ἐνῷ, ἀν πόνητο ὁ Ἡρόδοτος νὰ συνεχίσῃ τὸ ἔργον του, φυσικῶς τοῦ θάντο πατά παθανότητα, ἐὰν ἐσταμάτα μέχρι τῆς ἐνύρυμένοτον νίκης, μεθ' ὃν ἐπιπλήθει προσωρινὴ ὀπλῶν ἀνακωχή».

«Ἡ δὲ διαίρεσις τοῦ ὄλου ιστορικοῦ ἔργου εἰς ἐννέα βιβλία ἀμφιβάλλεται ἀν ἐγένετο διὰ χειρὸς αὐτοῦ τοῦ ιστορικοῦ καὶ πιθανώτερον φαίνεται ὅτι τὸ ἔργον ἐφερε τὸν τίτλον: «Ιστορία». Ἡ δὲ κατατομὴ αὐτοῦ εἰς ἐννέα βιβλία παρέσχεν ἀφορμὴν νάποδοθῶσιν εἰς ἐκαστον αὐτῶν τὸ ὄνομα μιᾶς τῶν ἐννέα Μουσῶν⁶.

Οἱ Ἀσδρύοι λόγοι, ἔνθα εἶχε καταθέσει ὁ Ἡρόδοτος τὸ ἐξαγόμενον τῶν ἐρευνῶν αὐτοῦ περὶ τῶν βασιλείων Βαβυλῶνος καὶ Νινεῦ, ἀπετέλουν ἰδίον σύγγραμμα, περὶ οὐ δημοσίες οὐδεμία βεβαία περιεσθῶν εἰδοπισθεῖ. Βεβαίως οὐδὲν λόγος εἰσκόπει νὰ περιλάβῃ καὶ τὰς ἐρεύνας ταύτας μετὰ τῶν λοιπῶν ιδιαιτέρως συγγραφέντων μερῶν ἐντὸς τοῦ ὄλου ἔργου αὐτοῦ· ἐνῷ, ἀν τὸ πρᾶγμα εἶχεν ἄλλως, οὐδεμίαν θα παρέλειπεν εὐκαιρίαν, ὅπως παρεισαγάγῃ τὰ περὶ τῶν εἰοπμένων κρατῶν ἀκριβῶς ἐκεῖ, ὅπου γίνεται ἡ τῆς ήγεμονίας μετάβασις ἀπὸ τῶν Ἀσδρύων εἰς τοὺς Μηδους⁷, ἢ τέλος πάντων θὰ εὐθίσκεν ἐν τῷ περατέρῳ δυντάξει τῆς ιστορίας του καταλληλὸν τι χωρίον⁸, ὅπως παρενείρῃ. ἀν μὴ πᾶσαν μέρος τούλαχιστον τῆς ιστορίας τοῦ Βαβυλωνιακοῦ κράτους καὶ ιδιαίτερα τὴν περιγραφὴν τῆς διαφοροῦ⁹.

ΙΖ'.

Περὶ τῆς Ἡροδοτείου διαλέκτου.¹⁰

Ἡροδότειον διάλεκτον συνήθως ἀποκαλοῦσι τοὺς ιδιωτι-

1) Βιβλ. 1486: «ώς Πλησίερρος ὁ ὑμνογράφος ἐρώμενος γεγονώς καὶ ἀληρωνόμος τῶν αὐτοῦ (τοῦ Ἡροδ.), οὗτος ποιήσει τὸ προοίμιον τῆς πρώτης ιστορίας Ἡροδότου Ἀλικαρνασσέως τὴν γέρε κατὰ φύσιν εἶναι τῶν Ἡροδότου ιστοριῶν αρχῆν Περσέων οἱ λόγοι: Φοίνικας αἰτίους γενέσθαι φασὶ τῆς διαφορῆς».

2) Πρβλ. Φωτίῳ Βιβλ. 150 έ.

3) Πρβλ. Λουκιανοῦ: Πῶς δεῖται ιστορίαν συγγράψειν, 54. «Τοιούς προσίνοις οἱ ἀριστοὶ τῶν συγγραφέων ἐγράψαντο. Ἡρόδοτος μὲν, ὡς μήτε τὰ γενόμενα ἔξιτηλα τῷ γρόνῳ γένηται, μεγάλα καὶ θαυμαστὰ ὄντα, καὶ ταῦτα νίκας ἑλληνικάς δηλοῦντα καὶ ἡττας βαρικάς . . .»

4) Ιδ. Ἡροδ. ΙΧ, 114 ἐφεζῆς.

5) Πρβλ. Λουκιανοῦ: Πῶς δεῖται ιστορίαν συγγράψειν, 42. καὶ Ηρόδοτος ἡ Ἀστιν., 1.—Σουβᾶς ἐν λέξει. Τὸν δὲ γενικὸν τίτλον «Μούσας» παρεισήγαγε πρῶτος ὁ Ερείκος Στέφανος.

6) Ηροδ. I, 106.

7) I. 106.

8) Οἶον τὸ μετὰ τὸ Ηροδ. 160.

9) I. 178 ἐφεζῆς.

10) H. Stein: Herodotus: Einl. σ. 47.